

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. K. i M. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 października 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się A. K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 12/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża odwołującej się kosztami pełnomocnika organu
rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

[SOP]

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 12/21, Sąd Apelacyjny w Gdańsku – w sprawie z odwołania A. K., M. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku – oddalił apelacje A. K. i M. K. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 1 października 2020 r., sygn. akt VII U 3336/19, w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie A. K. i M. K. od decyzji organu rentowego z 11 marca 2019 r., w której ZUS stwierdził, że w okresie od 5 sierpnia 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. i od 6

kwietnia 2017 r. A. K. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu z tytułu umów o pracę zawartych z płatnikiem składek M. K.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się A. K. zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.); w niniejszej sprawie odwołująca wykazała, że skutecznie zawarła umowę o pracę z płatnikiem składek, ponieważ umowa została dostatecznie sformalizowana i praca była faktycznie wykonywana, co stanowi wystarczającą podstawę do przyjęcia, że w spornym okresie podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu. Wobec wykazania w toku postępowania przed Sądami I i II instancji faktycznego wykonywania pracy na rzecz płatnika składek, niezależnie od motywacji podjęcia zatrudnienia, odwołująca powinna podlegać ubezpieczeniu z tytułu zawartego stosunku pracy.

W ocenie skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymagające wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy dotyczące przepisów art. 68 ust. 1 pkt 1 lit a w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 22 § 1 k.p. W niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni ww. przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) – zachodzi potrzeba jednoznacznego rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, jakimi kryteriami należy kierować się przy ustalaniu podstaw do podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu. Istnieje potrzeba rozwiania wątpliwości, czy motywacja pracownika do zawarcia umowy o pracę wyłącznie w celu nabycia uprawnień płynących z ubezpieczenia społecznego może być podstawą do uznania czynności za pozorną, o ile praca była faktycznie wykonywana i w konsekwencji odmowy ustalenia prawa do ubezpieczenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o: 1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; względnie, w przypadku nieuwzględnienia tego wniosku o: 2. oddalenie skargi kasacyjnej powódki w całości

jako bezzasadnej, 3. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym

także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które

przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że skarżąca nie przedstawiła ani istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ani potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądowym (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Uzasadnienie wniosku zostało ograniczone do ogólnikowego zarysowania pewnych kwestii bez powiązania ich z odpowiednią jurydyczną argumentacją, w której skarżąca wykazałaby, że w sprawie rzeczywiście występują przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Brakuje w konstrukcji przedstawionych problemów uwzględnienia stanowiska zaskarżonego

wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w zakresie oceny spornej w sprawie kwestii – stanowiska bardzo szeroko przedstawionego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Argumentacja uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania rozpatrywanej skargi kasacyjnej jest oparta na założeniu, że umowa o pracę skarżącej została faktycznie zawarta nie tylko z powodu jej sformalizowania, ale przede wszystkim z powodu faktycznego jej wykonywania. Skarżąca stawia pytanie o to, czy motywacja pracownika do zawarcia umowy o pracę wyłącznie w celu nabycia uprawnień płynących z ubezpieczenia społecznego może być podstawą do uznania czynności za pozorną, o ile praca była faktycznie wykonywana i w konsekwencji odmowy ustalenia prawa do ubezpieczenia.

Cały – wskazany wyżej zespół twierdzeń uzasadnienia wniosku – nie uwzględnia w swojej konstrukcji zasadniczych ustaleń zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. W celu oceny spornej w sprawie kwestii prowadzone było bardzo szerokie postępowanie dowodowe. W ocenie Sądu Apelacyjnego zgromadzone w sprawie dowody nie mogły prowadzić do uznania, że odwołująca wykonywała na rzecz płatnika składek umówioną pracę w pełnym wymiarze czasu pracy i w ramach stosunku pracy. Biorąc pod uwagę: rodzaj podpisanych przez odwołującą i płatnika składek umów o pracę; niespójności w motywacji, jaka rzekomo przyświecała płatnikowi składek w momencie zatrudniania odwołującej; rodzaj faktycznie wykonywanych przez odwołującą czynności; brak obiektywnych dowodów świadczenia przez nią pracy; niemożność ustalenia ilości świadczonej przez nią pracy; rozbieżności w zeznaniach świadków; fakt zawarcia pierwszej umowy o pracę następnego dnia po wyjściu przez odwołującą ze szpitala po doznanym udarze niedokrwiennym mózgu oraz istniejącymi u niej objawami lewostronnego niedowładów i planowanej pilnej rehabilitacji w warunkach szpitalnych; fakt zawarcia drugiej umowy w sytuacji legitymowania się przez odwołującą orzeczeniem o częściowej niezdolności do pracy, ale przy braku okresów ubezpieczenia do uzyskania prawa do renty; aneksowania drugiej umowy w sytuacji, gdy odwołująca z uwagi na uraz kręgosłupa nie była w stanie się poruszać; brak ekonomicznych przesłanek do zatrudnienia odwołującej Sąd drugiej instancji stwierdził, że odwołujący się zamierzali jedynie upozorować świadczenie pracy tak, aby uprawdopodobnić istnienie stosunku pracy. Kompleksowa ocena wszystkich

zgromadzonych w sprawie dowodów, z uwzględnieniem zasad logiki i doświadczenia życiowego, nie pozwala na uznanie, że strony były zainteresowane realizacją stosunku pracy. Sąd drugiej instancji ocenił cały zespół okoliczności faktycznych, przedstawionych szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, które stanowiły płaszczyznę subsumcyjną przepisów prawa materialnego. Skarżąca skupia się w uzasadnieniu wniosku na eksponowaniu pewnych elementów stanu faktycznego sprawy przy pominięciu całościowej oceny materiału sprawy – oceny stanu faktycznego przedstawionej szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/ 07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz

sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Dla wykazania powołanej przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest wystarczające proste odwołanie się do „zarzutów naruszenia prawa materialnego oraz zarzutów naruszenia przepisów postępowania” bez wskazania nawet, o które konkretnie przepisy chodzi. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) podlegają rozpoznaniu na etapie tzw. „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2008 r., I UK 16/08, LexPolonica nr 3058328).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2 niniejszego postanowienia ma podstawę w art. 102 k.p.c.

[a.ł]

